

Letectvo u nás a v cizině.

Plk. děl. Čeněk Zikmund:

Spolupráce dělostřelectva proti letadlům se stíhacím letectvem.

(Podle článku Dmitrijeva v čas. „Věstník protivovozdušnoj oborony, čís. 10/1937.)

Dělostřelectvo proti letadlům (DPL.) a stíhací letectvo mají jeden společný bojový úkol — zničení a neutralizaci vzdušného nepřítele. Možnosti splnění tohoto úkolu jsou však u obou těchto zbraní úplně odlišné.

Stíhací letectvo může vyhledat (!) protivníka a vést s ním boj, pronásledovat ho na značné vzdálenosti, ale jeho bojové možnosti jsou značně omezeny denní dobou, fyzickými možnostmi létajícího personálu a pohotovostí materiálu k startu a k boji. V noci stíhači ztrácejí svou samostatnost k boji a chtěj nechtěj jsou odkázáni na určité prostory pro spolupráci se světlomety p. l. Během dne může být stíhač v činnosti 3 až 4 hodiny, t. j. 12—16% celkové denní doby.

Naopak DPL. může působit nepřetržitě v kteroukoliv dobu denní i noční, zato pásmo jeho působnosti je omezeno a závisí na sestavě baterii DPL. (na jejich pal. postavení) a na balistických vlastnostech děl.

Z těchto charakteristických vlastností obou zbraní logicky vyplývá jejich vzájemná spolupráce, která je nutná také proto, aby si obě zbraně při činnosti navzájem nepřekážely, o čemž svědčí případy z války. (Viz knihu gen. Ashmora, „Obrana Londýna“.)

Jakým způsobem by bylo lze upravit spolupráci DPL. a stíhacího letectva, aby bylo dosaženo nejlepších výsledků?

Z různých způsobů spolupráce DPL. a stíhacího letectva možno uvést toto:

I. Rozdělení pásma činnosti DPL. a stíhacího letectva — prostorově,

II. Rozdělení činnosti stíhacího letectva a DPL. — časově,

III. Organizace různých způsobů spolupráce v pásmu palby DPL.:

a) proti různým cílům,

b) proti jednomu cíli v různou dobu (postupně),

c) proti jednomu cíli současně.

I. Jedním z nejjednodušších způsobů spolupráce zdál by se způsob, při kterém by se pásma činnosti DPL. a stíhacího letectva rozdělila prostorově. V tomto případě nesmí stíhací letectvo vstoupit (vletět) do pásma určeného pro DPL. Prostě každý z prostředků má svůj přesně vymezený prostor činnosti.

Tento způsob spolupráce, ovšem za předpokladu, že bude prováděn, dal by úplnou záruku, že stíhací letectvo nebude svou činností překážet bojové činnosti DPL., a zároveň by stíhací letectvo bylo jisto před palbou DPL., ale pro stíhače, zvláště na jednomístníku, je dodržování určitých, pro něho zakázaných hranic velmi složité. Stíhač na jednomístném letounu má tolik povinností, že vyžadovat od něho ještě záruku, že nepřekročí hranice palebného prostoru DPL. a zavčas se odpoutá od cíle v okamžiku vstupu do pásma DPL., bylo by opravdu již příliš mnoho.

Aby se mohli stíhači držet mimo hranice pásma působnosti DPL., musili bychom mít s nimi spolehlivé spojení a upozorňovat je jak radiovými stanicemi, tak i vyznačovacími terči a raketami, že se přiblížili k zakázanému pásmu. Ale takové řešení nebude vždy možné a nebude leckdy ani odpovídat dané situaci.

Uvedme jeden konkrétní případ: Letoun pro dělostřelecké posláni bude zpravidla při konání svého úkolu prolétávat mimo pásmo palby našeho DPL., které pro-

vádí OPL. vyšších jednotek 1. sledu. Proto bude nepřátelský letoun často létat nad naší sestavou vojsk, aby plnil při tom danou mu úlohu. K přerušení jeho činnosti je třeba vlastních stíhačů.

Mimo to je všeobecně velmi těžké si představit činnost stíhačů na frontě bez možnosti vstupu do pásma palby DPL., které kryje první sledy jednotek na frontě. Z toho je zřejmé, že splnění požadavku úplného a nerušeného rozdělení pásem působnosti mezi DPL. a stíhacím letectvem je problém těžko proveditelný a velmi často dokonce bezcenný.

II. Druhým způsobem spolupráce DPL. a stíhacího letectva může být, rozdělit jejich činnost časově, t. j. v době, kdy je ve vzduchu stíhací letectvo, může být provedeno úplné vyřazení palby DPL. Takový způsob bude skutečně spoluprací s využitím obou prostředků v různých dobách a zaručuje stíhačům neobmezené pásmo činnosti.

Tento druh spolupráce při normální organizaci činnosti stíhačů byl by pro frontu nepřijatelnější. Ale jednomístná stíhačka je bohužel slepá. A v horších ještě podmínkách pozorovacích je moderní rychlá stíhačka. Proto snadno může nastat případ, že skupina jednomístných stíhaček ve vzduchu nenajde nepřitele, který prolétává vedle nich v největší blízkosti. Podobné případy se již velmi často opravdu vyskytly. Z toho je zřejmé, že by vyřazení palby DPL. v podobných případech nebylo správné. Konečně možnost rychlých koncentrací leteckých prostředků umožňuje i při početní převaze jedné strany uskutečnit místní a časově obmezenou převahu strany druhé. V roce 1916 na řece Sommě, třebaže anglo-francouzské letectvo mělo zjevnou převahu, přece německé letectvo, ač těžko, získávalo leckdy místní volnost jednání na bojišti. Proto se mají prostředky OPL. v každou dobu podporovat, a ne se oslabovat vyřazením jednoho z nich v době činnosti druhého. A tu se ptáme: „Není možno upravit spolupráci DPL. se stíhacím letectvem tak, aby se svými činnostmi navzájem zesilovaly a doplňovaly?“ To znamená, rozřešit otázku o současné činnosti stíhačů s DPL. v jednom a též prostoru a v téže době. Je možná taková organizace spolupráce těchto prostředků, při které by vlastní stíhači neutrpěli ztrát od palby vlastního DPL.? Na tuto otázku odpovíme nejdříve — že spolupráce dělostřelectva s pěchotou existuje již dlouho a má za sebou značnou bojovou zkušenost. Za tu dobu se stávaly případy, že dělostřelci střelili do vlastní pěchoty. Vzdala se na základě těchto výjimečných případů pěchota podpory dělostřelectva? Víme dobře, že nikoliv. Obyčejně došlo k takovým případům pro špatnou střeleckou přípravu dělostřeleckých velitelů, pro špatnou úmluvu mezi veliteli pěchoty a dělostřelectva a pro špatnou organizaci spolupráce vůbec, řídčeji nastaly tyto případy vlivem závad v materiálu. Aby se podobné chyby nevyskytly, bylo třeba pečlivě připravovat velitelský sbor, bylo třeba dobře srovnat baterie v dostřelu, starat se o dobré uložení střeliva a podobné.

Tím přicházíme k závěru, že současná spolupráce stíhacího letectva s DPL. v jednom pásmu jest úplně nutná, a proto je třeba ji studovat, cvičit a uvést v život. V každém případě naznačený problém vyžaduje, aby se jím zabývali velitelé jednotek stíhacího letectva i DPL.

Spolupráce DPL. se stíhacím letectvem v témž pásmu působnosti může mít mnoho různých způsobů. Nejčastěji se může vyskytnout:

- a) spolupráce v jednom pásmu působnosti proti různým cílům,
- b) spolupráce v jednom pásmu působnosti proti jednomu (témuž) cíli.

Prostudujme veškeré možnosti těchto dvou způsobů spolupráce.

III. Spolupráce proti různým cílům.

K a) Spolupráce DPL se stíhacím letectvem v jednom pásmu působnosti proti různým cílům bude při současných akcích obou těchto prostředků nejčastějším.

Nutnost tohoto způsobu spolupráce plyne z této úvahy:

Současný nálet protivníka z různých směrů na týž cíl je věc velmi pravděpodobná. Stíhací letectvo v obraně objektu nebude ani při dosti značné početnosti nikdy s to působit proti všem cílům, neboť nepřítel může vždy na zvoleném místě vytvořit (uskutečnit) převahu. Stíhací letectvo musí si tedy vybrat takové cíle, které s všeobecného hlediska obrany budou nejvýhodnější pro provedení útoku. Ostatní skupiny útočníka dostanou se tak až k pásmu palby DPL v neporušené sestavě. A tu se v této situaci ukáže, že boj proti cílům, na které bylo úspěšně útočeno stíhacím letectvem (útok neskončen), měl by být přerušen, mělo-li by DPL mít možnost působit proti ostatním nerozrušeným skupinám nepřítele. Zatím může nastat situace, že vzdálenost mezi oběma skupinami bude taková, že dovolí stíhacímu letectvu činnost proti jedné nepřátelské skupině a současně vedení palby DPL proti druhé nepřátelské skupině.

Podívejme se na př. na konkrétní případ náletu dvou skupin nepřítele v stejné výšce do pásma působnosti DPL. Při současném náletu dvou nepřátelských skupin přes pásmo působnosti DPL v stejné výšce je možno, že prostor útoku stíhačů na jednu nepřátelskou skupinu bude vzdálen od pásma palby DPL 3—4 km.

Proč v takových případech nepřipustit spolupráci stíhačů v pásmu působnosti DPL, t. j. v jednom pásmu? Podobný zákaz v daném případě neměl by smyslu. Jen skutečná situace nám ukáže, kdy a za jakých okolností je spolupráce v jednom pásmu nutná a přípustná a kdy nikoliv. Co nás opravňuje myslet, že tento způsob spolupráce je přípustný?

Především nebudou nepřátelské skupiny letounů nikdy létat proti cíli tak, aby se směry jejich útoků protínaly. Toto protínání útoků je zvláště nepřipustné v pásmu palby DPL. Bude-li náhodou nutno, aby se útočné směry protínaly, budou nepřátelské skupiny průsečík útočných směrů přelétávat (procházet) v různou dobu. Dále se tvrdí, že nynější rychlosti letounů znemožňují spolupráci. Toto tvrzení je nepravdivé, pokud jde o spolupráci v jednom pásmu proti různým cílům. Zvětšené rychlosti vyžadují od stíhačů, aby útočili na protivníka téměř v rovině jeho letu, neboť při rychlém protivníku se palebná postavení stíhačů stávají přímočarými. Je ovšem také možno značné stranové manévry stíhačů, které nejsou spojeny s jejich bojovou činností, ohraničit.

Od DPL budeme arci vyžadovat správné vedení všech střelb. Je třeba přijmout za pravidlo, že baterii, v které třebas jen jeden rozprask ze skupiny bude vzdálen stranově více než na př. o y_m je třeba pokládat za baterii, která neumí připravit střelbu a proto střílí neuspokojivě.

Tak můžeme tvrdit, že jestliže dva cíle jdou rovnoběžně v jednom pásmu a na stejné výšce s rozstupy 2—3 km a více, jsou postřelování jednoho cíle DPL a útok na druhou skupinu stíhačů úplně možné a přípustné.

K provedení tohoto způsobu spolupráce mezi DPL a stíhači je třeba oboustranného radiového spojení. Takové spojení je třeba nutně mít i při rozdělení pásem prostorově. Tedy v technickém smyslu není tento způsob spolupráce nijak složitější než způsob spolupráce při rozdělení pásem činnosti. Je možný nálet dvou nebo více cílů v různých výškách do pásma působnosti DPL. V tom případě budou přiděleny vyšší cíle stíhačům a nižší cíle DPL. Je třeba počítat s tím, že převýšení cíle o 500 m dovoluje současnou činnost, třebas ohraničenou, i stíhačům, totiž zaujímání palebných postavení v spodní části. Je-li převýšení 800—1000 m jedné skupiny protivníka nad dru-

hou, zmenšuje se to i toto ohraničení v značné míře. Konečně je při tom třeba uvážit, že let jedné nepřátelské skupiny hned nad druhou je zřejmě málo pravděpodobný. Proto se bezpečnost tohoto způsobu spolupráce zvětšuje.

K provedení těchto dvou způsobů spolupráce je třeba:

- a) dokonalé domluvy a zladění akcí mezi veliteli DPL. a letci-stíhači,
- b) mít dobře fungující radiové spojení,
- c) správně rozdělit cíle ještě na přístupech k pásmu působnosti DPL.,
- d) situace ve vzduchu musí být dobře pozorována se země.

Nyní připustíme možnost, že pro nesprávné ocenění situace nebo pro nesprávnou činnost atd. při vstupu do pásma DPL. nastane situace, při které zahájení palby DPL. nebude možné. V tomto případě musí velitel oddílu (skupiny) DPL. se země rozhodnout, co je výhodnější, a vyloučit z činnosti stíhače nebo DPL. Na př. velitel tak-
ticky rozhodl provést přerušení boje stíhači. Tu nastane prostě přechod od zamýšlené spolupráce k rozdělení pásem činnosti prostorově. Tyto operace je proto třeba nav-
čičovat.

Kromě uvedených způsobů spolupráce proti různým cílům je možno ještě roz-
dělit pásma činnosti výškově.

Nejjednodušší způsob takové spolupráce je obrana prostoru (pásem) stíhači, kde
nemůže již působit DPL. Dostup nynějších letounů je 7000—8000 m a tam prakticky
nemůže již DPL. působit. (Max. výška, kam může působit DPL., je 5000—6000 m.)

Druhý případ: Ve výšce 3000 m je značně oblačno. Nepřítel využívá oblak k pří-
stupu a k provedení bombardování chráněného místa. V tomto případě může cíle
letící pod oblaky vzít pod palbu DPL., cíle nad oblaky pak stíhači.

Při tom je důležité řešení t. zv. „hraničních prostorů“ mezi pásmy činnosti stí-
hačů a DPL., neboť je nemožné, aby rozdělení bylo provedeno jen jednou výškou,
na př. 3000 m. Jestliže nepřítel letí právě na hranicích 3000 m, může vždy vzniknout
otázka, mají-li na něho útočit stíhači, či zahájit palbu DPL. Proto je třeba mezi
pásmy působnosti stíhačů a DPL. vždy určit hraniční prostor. Plují-li ovzduším obla-
ka, bude jejich hloubka zároveň hraničním prostorem; není-li jich, je třeba určit
hraniční prostor hloubky nejméně na 200 m.

Je účelné vyplnit tento hraniční prostor obrannými balony (!!), a to zvláště
tehdy, je-li hraniční prostor vytvořen oblaky. Pro činnost toho neb onoho prostředku
proti cílům, které prolétávají hraniční prostor, je třeba zvláštního rozhodnutí velitele
OPL., který je dá ve formě radiového rozkazu jak DPL., tak i stíhacímu letectvu.

III. K b). Postupná činnost DPL. a stíhacího letectva proti
jednomu cíli.

Postupná činnost stíhacího letectva a DPL. proti jednomu a témuž cíli jest jed-
ním z nejobtížnějších způsobů spolupráce.

Základ této spolupráce záleží:

- a) v odevzdání cíle z palby stíhačů do palby DPL. při vstupu cíle do pásma pů-
sobnosti baterií DPL.,
- b) v odevzdání cíle z palby DPL. do činnosti palby stíhačů při výstupu cíle z pás-
ma působnosti baterií DPL.

Podobné způsoby spolupráce mohly by býti prováděny, kdyby pásmo působnosti
DPL. bylo prostorem zakázaným pro vlastní stíhače.

Kromě toho může býti provedeno odevzdání cíle z činnosti stíhačů do palby
DPL. a naopak v samém pásmu působnosti palby DPL.

Postup při tom může být na př. tento:

- a) Odevzdání cíle z palby DPL. do činnosti stíhačů.

Když DPL. působí na cíle palbou, zaujímají stíhači výchozí postavení nad cílem, s převýšením nejméně 500 m a nepřibližují se více než na 500 m (aby se vyhnuli palbě vlastního DPL. a kulometné palbě nepřítele). Když zaujali takové postavení, oznámí velitel stíhacích jednotek DPL. radiotelefonicky: „Baterie — palbu stav — útočím,“ ale prozatím neútočí, nýbrž vyčká potvrzení depeše od velitele DPL.

Velitel DPL. (oddílu), jakmile dostane radiovou depeši od velitele stíhacích jednotek, dá bateriím rozkaz: „Zastavit palbu.“ Velitelé baterií dají povely svým bateriím tak, aby to bylo slyšet telefonem na stanovišti velitelství DPL.

Velitel DPL., když dostane všechna hlášení o zastavení palby, vyčká 8—12 vteřin (doba letu střely) a ohlásí radiotelefonicky: „Palba zastavena — útočte!“

Ihned po přijetí této zprávy mohou stíhači útočit.

b) Při odevzdání cíle z činnosti stíhačů do palby DPL. musí útočící stíhači (velitel) mít radio na příjem.

Radiová stanice velitel DPL. upozorňuje velitele stíhací skupiny kodexem znaků: „Zakázaný prostor.“ Stíhači ihned nápadně se odpoutají (rychle se obrátí) od cíle a přepínají na vysílání: „Volno — zahajte palbu!“; DPL. pak ihned zahajuje palbu.

Přiložená tabulka ukazuje výsledek řady prakticky provedených pokusů.

Čas pro DPL. a stíhací letectvo:

Číslo náletu	Před útokem (při výstupu z pásma DPL.)	Po útoku (při vstupu do pásma DPL.)	Celková ztráta času působením na nepřítele
1. nálet	0 min. 56 vt.	1 min. 17 vt.	2 min. 13 vt.
2. nálet	1 min. 30 vt.	1 min. 40 vt.	3 min. 10 vt.
3. nálet	2 min. 28 vt.	0 min. 51 vt.	3 min. 19 vt.
4. nálet	1 min. 45 vt.	1 min. 21 vt.	3 min. 06 vt.
5. nálet	4 min. 20 vt.	—	—
6. nálet	2 min. 40 vt.	1 min. 59 vt.	4 min. 09 vt.
Střední hodnota	2 min. 11 vt.	1 min. 25 vt.	3 min. 11 vt.

Z výše uvedených dat je zřejmé, že nějaké odevzdávání cíle v pásmu působnosti DPL. bez taktické nutnosti je nepřipustné. Nynější rychlé letouny proletí celé pásmo účinnosti DPL. v 2—3 minutách. Jestliže stíhači útočí na cíl již v pásmu palby DPL., je odevzdání cíle z palby stíhačů do palby DPL. úplně bezúčelné a často vůbec nemožné. Než bude provedeno, bude cíl již mimo účinný dosah palby DPL.

Jinak všeobecně je třeba, aby stíhači nepřekáželi DPL. zahájit zavčas palbu na cíl a aby útoky stíhačů byly zastaveny 2—3 km od hranic pásma působnosti baterií DPL. V tomto případě musí být stíhači radiem upozorněni na to, že se přiblížili k zakázanému prostoru, již 7—8 km od hranic pásma působnosti baterií DPL. (1 min. 15 vt.).

Prakticky to znamená, že hlásná a pozorovací služba DPL. musí podle „Cvičebního řádu o bojovém užití DPL.“, jakmile zahlédne na obzoru cíl, který směřuje do pásma účinnosti DPL. a na který útočí stíhači, okamžitě to hlásit veliteli skupiny OPL., který okamžitě uvědomí radiem velitele stíhačů, že se blíží k pásmu palby DPL. a že je třeba, aby se odpoutali. Jen když je pozorování a spojení dobře organisováno a dobře funguje, je možno očekávat včasné odevzdání cíle.

Odevzdání cíle z činnosti stíhačů do palby DPL a naopak vytvoří situaci, při které cíl během dlouhé doby zůstane bez palby. Proto takového způsobu spolupráce musí být používáno jen ve výjimečných případech, když nelze užít jiného způsobu spolupráce.

III. K c). Současná činnost DPL a stíhacího letectva proti jednomu cíli.

V bojové přípravě stíhacího letectva u většiny armád existují úlohy bombardování vzdušných cílů. Obvykle se bombardování provádí se značným převýšením stíhačů nad cílem. Bombarduje se ve směru, v němž letí nepřítel, anebo naopak. Podobná činnost stíhačů proti nepříteli dovoluje úplně současně postřelování cíle DPL. Základním požadavkem pro provedení tohoto způsobu spolupráce je dobrá viditelnost cíle. Dalším požadavkem spolupráce je radiové spojení nebo včasné dorozumění obou zbraní. Tento způsob spolupráce je možný nejen proti jednomu cíli, ale i proti dvěma cílům blízko letícím, když není možno použít jiných způsobů spolupráce. Provedení tohoto způsobu je jednoduché a vyžaduje jen upozornění velitele DPL o tom, že takový způsob spolupráce bude prováděn a že stíhači již dosáhli převýšení většího než 500 m nad cílem (to je možno určit změřením výšky výškoměrem).

Otázky, o kterých bylo zde pojednáno, potřebují být ověřeny i vážně studovány veliteli DPL i stíhacího letectva.

